

واپسین روزهای عمر پیامبر خدا ﷺ و ماجرای فدک

بر اساس کتب معتبره
آیت الله علامه شیخ محمد محمدی

تحقیق و تنظیم:

محمود توکل

با نظارت: دکتر عبدالحسین طالع

(عضو هیئت علمی دانشگاه قم)

انتشارات نبا

سرشناسه: جعفری، محمدرضا، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۹
 عنوان و پدیدآور: واپسین روزهای عمر پیامبر خدا ﷺ و ماجرای
 فدک / براساس درس گفتارهای علامه شیخ محمد رضا جعفری /
 بازنویسی، تنظیم و تحقیق: محمود توکلی؛ با نظارت: عبدالحسین
 طالعی.
 مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی نیا، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص.
 شابک: ۳ - ۱۲۴ - ۲۶۴ - ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۲۶۴
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: جعفری، محمدرضا، و عطا.
 موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. ثروت،
 فاطمه زهرا ﷺ، ۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق. فدک (عربستان سعودی)
 شناسه افزوده: توکلی، محمود، ۱۳۳۹
 شناسه افزوده: طالعی، عبدالحسین، ۱۳۴۰، ناظر.
 رده بندی کنگره: ۱۰ / ۵ BP
 رده بندی دیویی: ۰۸ / ۲۹۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۷۴۲۲۷۱۵

انتشارات نیا

واپسین روزهای عمر پیامبر خدا ﷺ و ماجرای فدک
 بر اساس درس گفتارهای آیت الله علامه شیخ محمد رضا جعفری

بازنویسی، تنظیم و تحقیق:

محمود توکلی

با نظارت: دکتر عبدالحسین طالعی

حروفچینی: انتشارات نیا / صفحه آرای: مشکاة

چاپ و صحافی: دالاهو، صالحانی

چاپ اول: ۱۴۰۰ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نیا / تهران، خیابان شریعتی، بالاتر از خیابان

بهار شیراز، کوچه مقدم، نبش خیابان ادیبی، شماره ۲۶

تلفن: ۷۷۵۰۶۶۰۲ فاکس: ۷۷۵۳۵۷۷۶

شابک: ۳ - ۱۲۴ - ۲۶۴ - ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۲۶۴

ISBN 978 - 600 - 264 - 124 - 3

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۳	سخنی در آغاز

بخش اول: واپسین روزهای عمر پیامبر خدا ﷺ

۲۱	فصل اول: قرآن و سرنوشت امت
۲۱	خبر دادن قرآن از سرنوشت امت
۲۴	چند نکته کلیدی از تاریخ صدر اسلام
۳۱	همسانی کفر و نفاق

۳۷	فصل دوم: خانه‌های ازواج النبی
۳۷	ساخت بیوتات ازواج النبی
۴۲	فضیلت مدفن
۴۲	ساخت در حجرات
۴۳	موقعیت درهای حجرات

۴۵	سرانجام بیوتات
۴۵	نقطه‌ی آغازین انحراف در تاریخ اسلام
۴۷	فصل سوم: واپسین روزهای حیات پیامبر
۴۷	روزهای آخر حیات پیامبر
۵۰	چرا پیامبر کاغذ و قلم خواست؟
۵۲	آیا پیامبر، سابقه‌ی کتابت هم داشته است؟
۵۳	رازی که پیامبر با همسرش در میان گذاشته بود
۵۵	یاوران مهاجمان در حمله به خانه وحی
۵۷	نماز ابوبکر
۵۹	وصیت‌نامه‌ی ابوبکر

بخش دوم: ماجرای فدک

۶۳	مقدمه
۶۳	شناخت موقعیت جغرافیایی فدک
۶۵	فصل اول: اقسام اموال رسول خدا
۶۵	درآمد
۶۶	۱. نوع اول: اموال شخصی
۷۱	حجرات همسران پیامبر
۷۳	توضیح در مورد خانه عایشه
۷۸	صفایا
۷۸	۲. نوع دوم: انفال
۸۰	قیء
۸۳	إجلاء و اموال بنی‌النضیر

۹۲	اموال مُخْتَرِق
۱۰۳	۳. نوع سوم؛ خمس
۱۰۷	فصل دوم: درباره‌ی فدک
۱۰۷	۱. تلاش‌های حضرت زهرا علیها السلام در بازگیری فدک
۱۰۷	گزارش اول
۱۱۰	گزارش دوم
۱۱۴	گزارش سوم
۱۱۵	۲. وصیتنامه حضرت زهرا علیها السلام
۱۲۱	۳. ذوی‌القربی در گزارش‌های تاریخی
۱۲۷	فصل سوم: درباره‌ی خیبر
۱۲۷	۱. دسترسی به قلاع خیبر
۱۲۹	۲. حدیث رأیت
۱۳۳	۳. غنائم خیبر
۱۳۴	۴. کنز آل ابی‌الحق
۱۳۸	۵. تقسیم نامه اراضی خیبر
۱۴۷	فصل چهارم: درباره‌ی اموال رسول خدا
۱۴۷	۱. ادعاهای و توجیهات دستگاه خلافت
۱۴۷	ادعای اول؛ حدیث صدقه
۱۴۸	ادعای دوم؛ حدیث مورد ادعای خلیفه
۱۵۱	ادعای سوم؛ ردّ توریت
۱۶۰	۲. نامه امام کاظم علیه السلام درباره اموال رسول خدا
۱۶۵	۳. توضیح بیشتر در مورد نامه‌ی امام کاظم علیه السلام

پیش گفتار

این کتاب دو سلسله گفتار از علامه‌ی محقق مرحوم آیة الله شیخ محمد رضا جعفری درباره‌ی وضعیت امت پس از رحلت پیامبر و رویداد فدک در بر دارد.

عملکرد امت پس از پیامبر عنوانی کلی برای یک سلسله تحرکات است که منافقان از زمان حیات رسول خدا به شکل پنهان آغاز کردند، ولی پس از رحلت آن گرامی آن‌ها را آشکار ساختند؛ واقعیاتی تلخ و دردآور که برخی از دانشوران، از شدت فجیع بودن نمی‌خواهند بپذیرند، ولی چه می‌توان کرد؟ ناسپاسی این امت نسبت به گوهر آسمانی رسول رحمت بیش از این است. بخش دیگر درباره‌ی فدک است.

ماجرای تاریخی فدک - که خود یکی از پیامدهای همان رویدادها است - از جمله مسائل فراموش ناشدنی است که از زمان رحلت پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله، یعنی نخستین روزهای تاریخ اسلام تا کنون مطرح بوده است و باید آن را یکی از دردناک‌ترین فرازهای

تاریخ اسلام برشمرد.

البته شاید به نظر برخی از افراد، طرح این گونه مسائل مانند بسیاری از مسائل تاریخی دیگر، با آثار عملی همراه نباشد. در دیدگاه آنان در حال حاضر، سرزمین تاریخی فدک در صحرای حجاز و در دل بیابان ها و در میان سنگ های سوخته و نخلستان های اطراف مدینه طیبه، گمنام افتاده و کسی را در مالکیت آن دعا و مرافعه ای نیست. اما طی قرن ها بحث های فراوانی درباره آن شده و خود، به عنوان محوری برای ارزیابی شخصیت های مشهور مطرح می شود. بدین روی دستیابی به نظر صائب می تواند نکته ای اتکایی برای مسائل اعتقادی مخصوصاً در مسأله خلافت و امامت و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام در آن مقطع تاریخ اسلام باشد. لذا طرح آن، مانند سایر مسائل تاریخی، از بار ارزشی و معنوی و اعتقادی برخوردار است که می تواند پرده از روی حوادث بر افکند و برای آیندگان عبرت آموز باشد.

بدین سان نمی توان رویدادهایی مانند فدک و مشابه آن را از حوادث فراموش شده ی تاریخ اسلام دانست. لذا این مسائل و مناقشات مربوط به آن ها، همواره مورد توجه عالمان، محدثان، مورخان و پژوهشگران شیعه و سنی بوده و هست.

در حالی که پیروان اهل بیت علیهم السلام مصادره فدک پس از رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به وسیله نظام حاکم را، ظلمی مضاعف در حق خاندان پیغمبر پس از غصب خلافت امیر مؤمنان علیه السلام دانسته و چه بسا اسفبارتر از آن می شمارند، نظریه پردازان عامه در مقام توجیه این اقدام و صحنه نهادن بر مستندات غاصبان، آن را اقدامی مشروع جلوه داده اند.

در این میان نکته قابل تأکید این است که بیش از بار تاریخی و اقتصادی مسأله فدک، بار معنوی و اجتماعی این مطلب باگذشت زمان به مسائل اعتقادی پیوند خورده است؛ چنان‌که امر از آغاز نیز چنین بوده است. مجاهدات حضرت زهرا علیها السلام و حمایت امیر مؤمنان از دختر پیغمبر صلی الله علیه و آله در این کشاکش، که برای تبیین صحیح دین و زدودن هاله‌ی قداست از انحراف‌ها انجام شد، به روشنی مبین این است که اساساً سخن از منافع اقتصادی یا مباحث خشک تاریخی در میان نبوده، بلکه بعد معنوی و دینی مطالب، نقطه‌ی محوری این تلاش‌ها را تشکیل داده است.

این دفاعیات و خشم و خروش‌ها در راستای دفاع مستمر از اصول و مبانی و حیانی الهی است که خدای حکیم آن‌ها را با نبوت پیامبران الهی پی افکنیم و با رسالت حضرت محمد صلی الله علیه و آله به نقطه‌ی کمال خود رسانید؛ ولی خطر نفاق و ارتجاع زودرس به طور جدی آن را تهدید می‌کرد.

اینک این وظیفه‌ی هم‌راهی سنگرداران ولایت است که با بهره‌گیری از هر گونه امکانات پژوهشی و تبلیغی، از حریم دین و شریعت دفاع کنند و مانع از گسترش خطر ارتجاع و بدعت شوند و مظلومیت اهل بیت به ویژه حضرت علی و زهرا علیها السلام را در لحظات واپسین رحلت پیامبر نشان دهند.

علامه فقید مرحوم آیه الله محمد رضا جعفری رضوان الله تعالی علیه هم‌چون دیگر عرصه‌های دفاع از حریم ولایت، در تحلیل تاریخ صدر اسلام و بررسی ماجرای فدک نیز جانانه پا به میدان تحقیق گذاشته و با موشکافی دقیق جوانب مختلف این دو موضوع را با نگاهی جدید از نوع خودش - که حاصل سال‌ها

تحقیق و تتبع عالمانه در منابع عامّه و خاصّه و نیز مطالعات و مشاهدات میدانی و بهره‌گیری از روزآمدترین منابع در مورد تاریخ و جغرافیای مدینه است - به خوانندگان و حقیقت‌پژوهان عرصه‌ی معارف و حیانی اهل بیت علیهم‌السلام ارائه می‌کند. البته از آنجا که این دو سلسله مطالب در دو فضا و دو زمان مختلف ایراد شده، برخی مطالب مانند حجرات پیامبر، دو بار با دو نگاه بیان شده که برای حفظ سیاق کلام، همپوشانی مختصر آن‌ها را نادیده گرفتیم و هر دو در جای خود نقل شد.

کتاب حاضر حاصل هشت جلسه از درس‌های مرحوم استاد است که در سال ۱۳۸۰ شمسی / ۱۴۲۲ قمری در جمع دانشجویان و طلاب علوم دینی ایراد شده است. برای استفاده‌ی بهینه‌ی همه‌ی دوستداران خاندان نور سلام الله علیهم، تلاش شد تا این مطالب به شکل مکتوب، با نثری روان - به همراه مستندات آن سخنان که پس از تحقیق و پژوهش از کتب عامّه و خاصّه استخراج شده است - تقدیم خوانندگان و علاقه‌مندان گردد. به امید آن‌که خوانندگان این سطور به همراه این بنده مشمول شفاعت شفیع کبری حضرت فاطمه زهرا علیها‌السلام گردیم، در روزی که هیچ بنده‌ای بی‌نیاز از شفاعتش نیست.

در این فرصت، باید از عزیزان بنیاد فرهنگ جعفری در قم و مؤسسه فرهنگی نبأ در تهران که در تولید و نشر این اثر همکاری بی‌دریغ خود را ابراز کردند، سپاس بگزارم.

محمود توکلی